Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi

Lausunto MEP Silvia Modig, 19.2.2024

<u>Strateginen kilpailukyky, Talous ja rahoitus</u>

Euroopan komissio julkaisi 6.2.2024 tiedonannon EU:n ilmastolain edellyttämästä vuoden 2040 välitavoitteesta. Tiedonannossaan komissio ehdottaa 90% päästövähennystavoitetta vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoden 1990 kasvihuonekaasupäästöihin. EU:n ilmastonmuutosta käsittelevä eurooppalainen tieteellinen neuvottelukunta (ESABCC) on suositellut EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteeksi 90-95% vähennystä suhteessa vuoteen 1990[1], joten komission ehdotus seuraa tieteellisen neuvon vähimmäisvaatimuksia. Komission tiedonannon mukaan nykyisten toimenpiteiden jatkaminen tuottaisi 88% vähennyksen suhteessa vuoteen 1990.

Komission tiedonannon mukaan 90-95% päästövähennystavoite vuonna 2040 edellyttää investointien kasvua vihreään siirtymään, niin absoluuttisin luvuin kuin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Investoinnit vaativat sekä julkisia että yksityisiä sijoituksia. **Samaan aikaan on huolehdittava reilusta siirtymästä, etenkin vähävaraisten kotitalouksien kohdalla.**

Välttämättömän vihreän siirtymän ohella globaali kilpailuympäristö teollisista, etenkin vähähiilisistä, investoinneista kovenee. Sekä Yhdysvallat että Kiina suuntavat avokätisiä tukia omille toimijoilleen. EU:ssa etenkin Saksa sekä Ranska ovat vastanneet tähän omilla tuillaan ja on odotettavissa, että nämä kaksi EU:n suurtaloutta ovat valmiita menemään pitkälle suojellakseen teollista tuotantoaan.

Pienelle maalle, kuten Suomelle on siis toivottavaa suhtautua realistisesti ja ennakoivasti muuttuvaan investointiympäristöön. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto on ehdottanut[2] jopa 500 miljardin euron EU-rahastoa investointien houkutteluun. Suomi ei voi yksin pärjätä valtioiden välisessä tukikilpailussa, mutta EU-tason instrumentti voisi koitua vahvalla teknologisella osaamisella ja koulutetulla työvoimalla varustetun Suomen eduksi uudessa globaalissa kilpailuympäristössä, etenkin jos EU-tason rahasto tukisi unionissa sijaitsevia projekteja meriittipohjaisesti.

Suomen etu ei ole, että EU:n sisällä lähdetään kisaamaan valtiontuilla. **Samaan aikaan on selvää, että nykyisillä säännöillä EU:n vakaus- ja kasvusopimus muodostaa esteen reilulle vihreälle siirtymälle ja sen ehdot täytyy uudistaa muutosta mahdollistavaksi**[3].

EU:n vapaakauppasopimusten kohdalla Suomen on korostettava ihmisoikeuksien toteutumista kolmansissa maissa sekä varmistettava, että vapaakauppasopimukset ja niiden

[1] https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/scientific-advice-for-the-determination-of-an-eu-wide-2040
[2] https://www.hs.fi/talous/art-2000010215591.html
[3] https://neweconomics.org/2023/04/beyond-the-bottom-line

vaikutukset eivät ole ristiriidassa globaalien ilmasto-ja ympäristösopimusten, etenkään Pariisin sopimuksen ja Kunmingin-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehyksen kanssa.

Biotalous on sekä EU:lle että Suomelle mahdollisuus, jos se toteutetaan ympäristön resurssien ja biodiversiteetin sallimissa rajoissa. **Suomen LULUCF-sektorin hiilinielu on viime vuosina romahtanut ja lisäksi näyttää todennäköiseltä, että EU ei saavuta kokonaisuudessaan LULUCF-asetuksen 310 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin nettohiilinielua vuoteen 2030 mennessä[4].**

Esimerkiksi Metsätalouden tiedepaneeli sekä useat muut tahot ovat todenneet, että Suomen metsien hiilinielua ei ole mahdollista ylläpitää viimeaikaisella hakkuutasolla niin, että ilmastovelvoitteet ja -tavoitteet saavutetaan[5]. Korvauksena tavoitteensa alittamisesta Suomen tulee ostaa muilta mailta nieluyksiköitä, mikäli niitä on kaupan tai vähentää taakanjakosektorin päästöjä, esimerkiksi liikenteessä tai maataloudessa. Sekä nieluyksiköiden osto, että taakanjakosektorin ilmastoimet ovat kalliimpia kuin LULUCF-sektorilla tapahtuvat päästövähennykset.

EU-tasolla keskeisimmät syyt LULUCF-sektorin hiilinielun heikkoon kehitykseen viime vuosina ovat olleet hidastunut metsänkasvu, luonnolliset häiriöt (esim. metsäpalot) ja biomassan kasvanut kysyntä[6]. Suomessa metsien hiilinielu on alentunut 2010-luvulla verrattuna edellisiin vuosikymmeniin metsien hitaamman kasvun, metsien lisääntyneiden hakkuiden ja orgaanisten metsämaiden maaperäpäästöjen kasvun seurauksena[7]. **Metsäluonnon biodiversiteetin tila ja kehitys on huolestuttavaa niin Suomessa[8] kuin koko EU:ssa[9].**

Biotalouden ratkaisuihin fossiilisten polttoaineiden korvaajana on myös suhtauduttava realistisesti, tieteellistä neuvoa noudattaen. **Suomen ilmastopaneeli[10] on esimerkiksi todennut, että mikäli Suomessa nykyisellään tuotannossa olevilla puutuotteilla ja -polttoaineilla korvataan fossiilisia materiaaleja, vältetyt päästöt ja puutuotteiden hiilivarastot eivät pysty kompensoimaan kasvaneiden hakkuiden aiheuttamia hiilinielumenetyksiä ainakaan 150 vuoden aikajänteellä, mikäli hakkuutaso jää pysyvästi nykyistä tasoa korkeammaksi.** Nykytilanteeseen verrattuna ilmastohyötyä saavutetaan, jos lyhytaikaisia tuotteita, erityisesti sellua, korvataan pitkäaikaisilla tuotteilla ja samalla kokonaishakkuutaso ei nouse. Myös Euroopan komission alainen Joint Research Centre on päätynyt samankaltaiseen lopputulokseen raportissaan, joka tarkasteli puutuotteiden roolia koko Euroopan tasolla[11].

---

[4] https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme
[5] https://metsatiedepaneeli.fi/wp-content/uploads/2023/04/metsabiotalouden_kasvu_ja_kestavyys.pdf
[6] https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities
[7] https://helda.helsinki.fi/items/e1e2c44e-17d9-47a3-b132-604d5f007172
[8] https://luontopaneeli.fi/ajankohtaista/luontopaneelin-raportti-suomen-luonnon-tila-ja-tulevaisuus/
[9] https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020
[10] https://www.ilmastopaneeli.fi/aineistot-ja-raportit/#metsien-hyodyntamisen-ilmastonakokohtiin-liittyvia-tietotarpeita-vaittamia-ja-uskomuksia-tieteellinen-perusta-ja-tulkinta
[11] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124374

Kestävän biotalouden tulee siis toimia Euroopan metsien resurssien rajoissa ja lopputuotteiden tulee noudattaa niin sanottua kaskadiperiaatetta, jonka mukaan kaikkea biomassaa tulee käyttää siten, että niistä saadaan mahdollisimman korkean jalostusasteen lopputuotteita resurssitehokkuutta noudattaen. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää ESABCC:n suositukseen[12], jonka mukaan bioenergian käyttöä tulisi kohdentaa käyttökohteisiin, joille on vähän tai ei ollenkaan muita vaihtoehtoisia teknologioita, joilla saavuttaa päästövähennyksiä. Jotta kestävälle biotaloudelle voidaan luoda vakaa ja jatkuva toimintaympäristö, tulee sen rajat tunnistaa ja politiikan teossa noudattaa tieteellistä tietoa.

Puhdas ja digitaalinen siirtymä

EU:n ilmastolaki edellyttää ilmastoneutraaliuden saavuttamista viimeistään vuonna 2050. Kuitenkin esimerkiksi YK:n pääsihteeri António Guterres on kehottanut teollistuneita maita kirittämään tavoitetta mahdollisimman lähelle vuotta 2040. Suomi on esimerkillisesti asettanut hiilineutraaliustavoitteekseen vuoden 2035, joten Suomi voisi pyrkiä kirittämään myös EU:n hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista ennen vuotta 2050. Ensisijaisen tärkeää olisi, että kaikki EU:n jäsenvaltiot asettaisivat oman kansallisen hiilineutraaliustavoitteen, joka olisi ennen vuotta 2050.

On positiivista, että Suomi painottaa kannassaan päästövähennyksiä. Olisikin tärkeää, että 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseksi EU asettaisi erilliset tavoitteet päästövähennyksille, luonnollisille hiilinieluille ja teknisille pysyville hiilinieluille (CCS). Euroopan komission helmikuussa julkaisemassa 2040 ilmastotavoitteen tiedonannossa huolestuttavaa oli komission teknisille hiilinieluille antama suuri painoarvo. **Tiedeyhteisö[13] onkin osoittanut huolensa, että avauksen toteutuessa EU:n ilmastopolitiikka pohjautuisi paljolti teknologialle, jonka toimivuudesta suuressa skaalassa ei ole vielä näyttöä, eikä näin varmuutta.**

Suomen ei tule tukea politiikkalinjaa, jossa ilmastotavoitteiden saavuttaminen pohjaa spekulatiivisille teknologioille. CCS-projektit tulisi kohdentaa päästöille, jotka ovat peräisin yhteiskunnalle välttämättömien teollisten tuotteiden tuotannosta ja joiden prosesseille ei ole tällä hetkellä näköpiirissä vähäpäästöisiä vaihtoehtoja. Näin epävarma ja kallis teknologia suunnattaisiin kohteisiin, joille ei ole tällä hetkellä vaihtoehtoja ja samalla minimoidaan projektien epäonnistumisen riski ja niiden potentiaalisesti aiheuttama vahinko ilmastopolitiikan kokonaisuudelle.

EU-maiden biodiversiteetin huono tila ja LULUCF-sektorin nielujen heikko kehitys osoittavat, että jäsenvaltioiden tähänastiset politiikkatoimet ovat olleet riittämättömiä. Ilmastonmuutos ja biodiversiteettikato uhkaavat myös metsä- ja biotalouden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä. **Onkin tärkeää, että Suomi tukee EU-tason toimia, joilla edistetään EU:n päätösvaltaan kuuluvia metsien hiilensidontaa ja biodiversiteettiä vahvistavia toimenpiteitä, muistaen samalla jäsenvaltioiden väliset erot ja ominaispiirteet.** Tämä takaa pitkällä aikavälillä metsäsektorin toimintaedellytykset ja luo yhteiset säännöt yritysten väliselle kilpailulle.

---

[12] https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities

[13] https://www.nature.com/articles/d41586-024-00361-9

Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden toimien prioriteetteina tulee olla päästöjen vähentäminen, jossa fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen on ensisijaista, mutta samalla ratkaisujen tulee olla tieteellisen neuvon mukaisia ja johdonmukaisia esimerkiksi biodiversiteettitavoitteiden kanssa. Muun muassa ESABCC[14] on kehottanut kohdentamaan hiilidioksidin teknisen sidonnan ja uudelleenkäytön (CCS/CCU), bioenergian ja vetyenergian käytön prosesseihin, joissa näille teknologioille on vähän tai ei ollenkaan vaihtoehtoja. Vetysektorin kohdalla politiikkatoimien tulisi edistää uusiutuvaan energiaan perustuvan vihreän vedyn tuotantoa ja ehkäistä fossiiliseen kaasuun perustuvan harmaan vedyn tuotantoa.

Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämisessä erityistä huomiota tulisi kiinnittää tukipolitiikkaan. EU:ssa tuettiin vuosien 2015-2021 välillä fossiilisia polttoaineita noin 56 miljardilla eurolla vuodessa, mutta energiakriisin seurauksena tukisumma nousi 123 miljardiin euroon vuonna 2022[15]. **Onkin ensisijaisen tärkeää, että EU-tasolla otetaan käyttöön sitovaa lainsäädäntöä, jolla fossiilituet saadaan ajettua alas mahdollisimman nopeasti. Muutosta pitää ohjata ja tasata tukipaketeilla, jotka uudistavat taloutta, takaavat turvaa ja tukea etenkin sosioekonomisesti haavoittuville kotitalouksille sekä mahdollistavat työvoiman uudelleenkoulutuksen.**

Kaikista ympäristöystävällisin energia on sellaista, jota ei tarvitse tuottaa. Se ei myöskään tuota riskialttiita riippuvuussuhteita kolmansiin maihin. **Tämän takia kaikissa politiikkatoimissa tulisi seurata energiatehokkuus ensin -periaatetta.** EU-tasolla tulee huomioida, että useat ympäristöystävälliset muutokset, erityisesti polttoon perustuvien prosessien sähköistäminen, voivat lisätä energiankäyttöä, vaikka samalla niiden kasvihuonekaasupäästöt laskevat. Jatkossa tämä dynamiikka tulee huomioida paremmin EU-lainsäädännössä.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttuminen erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena täytyy ottaa huomioon riskien hallintatoimenpiteissä, jotka liittyvät innovaatioihin ja infrastruktuuriin. **Samalla ilmastonmuutos ja biodiversiteettikato tulee yhä selkeämmin tunnistaa turvallisuusuhkana ja muutosten hillinnän ohella panostaa niihin sopeutumiseen.**

EU:n ilmastopolitiikassa keskeinen kysymys tällä hetkellä ovat maatalouden kasvihuonekaasupäästöt. Euroopan yli pyyhkäisseet maanviljelijöiden protestit ovat saaneet useat päättäjät vaikenemaan teemasta. **Kiistaton tosiasia kuitenkin on, että EU:n ilmastolain edellyttämää ilmastoneutraaliutta ei voida saavuttaa, elleivät kaikki sektorit, maatalous mukaan lukien, tee merkittäviä päästövähennyksiä.** Tällä hetkellä kolmasosa EU:n budjetista menee maataloustukiin, mutta silti sektorilla ei ole viimevuosina saatu EU-tasolla aikaan päästövähennyksiä[16].

EU:n täytyy uudistaa maataloustukipolitiikkaa siten, että se tukee jatkossa paremmin ympäristötavoitteita. Maanviljelijät ansaitsevat työstään reilun korvauksen ja tämän

[14] https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities
[15] https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme
[16] https://climate.ec.europa.eu/document/download/60a04592-cf1f-4e31-865b-2b5b51b9d09f_en

varmistamiseksi tulonjakoa elintarvikkeiden arvoketjussa tulisi tutkia EU:ssa tarkemmin ja parantaa alkutuottajien asemaa markkinoilla.

Maataloussektorin päästöjen vähentäminen vaatii muutoksia niin kulutuksessa kuin tuotannossakin. Keskeinen keino tähän on eläinperäisten tuotteiden tuotannon ja kulutuksen vähentäminen, mikä toisi mukanaan myös kansanterveydellisiä hyötyjä.

Politiikkatoimien onkin luotava edellytyksiä eläinperäisen ruuan tuotannon ja kulutuksen vähentämiseen nykyisestä tasosta sekä samalla tuettava kasvisperäisen ruuan tuotantoa ja kysyntää. Kasvisperäisen ruuan kulutuksen lisäämisessä myös innovaatiopolitiikalla on selkeä rooli. Maanviljelijöitä, jotka haluavat luopua tai vähentää eläinperäistä ravinnontuotantoa on tuettava muutosprosessissa.